

Utdrag ur

SPROGE KYRKA GOTLAND VÅRD- OCH UNDERHÅLLSPLAN 2009

Ansvariga för vård- och underhållsplanen

Inför upprättandet av denna vård- och underhållsplan för Sproge kyrka har kyrkan och kyrkogården besiktigats av undertecknad. Ansvariga för vård- och underhållsplanens olika delar anges här nedan.

(Namn inom parentes anger dock att i planen endast använts där angivet besiktningssprotokoll eller åtgärdsprogram, upprättat av resp. namngiven konsult.)

Kyrkobyggnad	Arkitekt Jan Utas
Elinstallationer och åskskydd	(Elingenjör Peter Ström)
Kyrkogårdsmur	Arkitekt Jan Utas
Kyrkogård	Arkitekt Jan Utas
Växtlighet på kyrkogården	Ej utsedd
Kalkmålningar	Ej utsedd
Stenarbeten	Ej utsedd
Inventarier av trä	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av metall	Antikvarie Rebecka Svensson
Inventarier av sten	Antikvarie Rebecka Svensson
Textilier	(Textilkonsultfirma Lotine)
Kyrkklocka/-or	(Ing. Ingvar Rohr)
Övriga inventarier	Antikvarie Rebecka Svensson

Källförteckning

Otryckta källor

Handlingar i Gotlands fornsals arkiv, Visby

Inventering av inventarierna i Sproge kyrka 2002-05, utförd av Birgitta Lerberg m.fl.

Inventering av Sproge kyrkogård, utförd 1996 av antikvarie Torsten Gislestam, Gotlands fornsal.

Program för ut- och invändiga reparationsarbeten på Sproge kyrka, upprättat 1992 av arkitekt Jan Utas, Visby.

Program för utvändiga reparationsarbeten på Sproge kyrka, upprättat 1995 av arkitekt Jan Utas, Visby.

Tryckta källor

Busch, P. m.fl. Skeppsristningar på Gotland, 1993.

Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989:II, Linköpings och Visby stift, 1990.

Lagerlöf, E., Svahnström, G., Gotlands kyrkor, 1991.

Rohr, I., Gotlands kyrkklockor och ringningsseder, 1985.

Svahnström, G., Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.

Sveriges Kyrkor, Gotland volym VIII:2, 1982.

Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.

Utas, J., Om gotländska valv: examensarbete i arkitekturens teori och historia Chalmers tekniska högskola, 1971.

Händelselista

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1100-tal	Stavkyrka i skiftesverk av ek, nu försvunnen (rester förvaras i sockenmagasinet och i Gotlands fornsal).	GK, SvK
1200-50	Långhuset och koret med absiden byggdes (i SvK daterade till 1225-1250). Kyrkklockan.	GK, SvK SvK
1200-tal	Tornet byggdes (i SvK daterat till omkr. 1300-tal).	GK, SvK
o 1300-50	Triumfkrucifixet. Madonnabild (nu i Gotlands fornsal).	GK GK
1500-tal	Muralmålningar (fragment återstår på N långhusväggen).	SvK
1669	Altartavla av sandsten (målade av Johan Bartsch d.y.), d:o dopfont (omkr. 1650 enl. SvK).	SvK, GK
1686	Tornhuven ”ånyio upbyggt”.	SvK
1692	Predikstol av Lars Oxenwald, nu försvunnen.	SvK
1703	Sakristiskrank av trä i koret.	SvK
1727	Vindflöjel.	SvK
1730	Tornet kalkades.	SvK
1739	Utvändig kalkning.	SvK
1751	Ringkammaren avdelades med en brädvägg till ett materialrum.	SvK
1756-57	Renoverades ”gardinen” bakom altaret, möjligen avses en draperimålning.	SvK
1756	Sakristiskrank av trä inköpt från Eksta kyrka uppsatt i koret.	SvK
1758	Målning av sakristiskranket.	SvK
1761	Reparation av kyrkans faltak "til Sparrar och Bördning förnyat". Årtal på takstol i långhuset.	SvK Inskr.
1780	Förslag till ny tornhuv av Thure G. Wennberg (ej utfört).	SvK
1783-84	Reparation av tornhuv och torn, bl.a. förstärkning och rappning av murarna.	SvK
1794	Smärre reparation av tornhuven efter åsknedslag, skeppstimmerman Westman, Visby.	SvK
s 1700-tal	Kyrkogårdsmur av kalksten (tidigare träplank).	SvK
1814-15	Reparation (kalkning?) av väggarna.	SvK
1820	Årtal på trappan mellan klockdäcket och nedre däcket i	Inskr.

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
	tornet.	
1820-tal	Sockenmagasin på kyrkogården.	SvK
1827	Uppfördes sockenmagasinet.	GF
1827-46	Tegeltak på kor, långhus och absid.	SvK
1832	Reparation av tornhuven av "tröskverksbyggaren" Per Gottberg.	SvK
	Årtal på hanbjälke i tornet.	Inskr.
1839-40	Ombyggnad av kyrkan innebärande nya takstolar och omläggning av takteglet, nedtagning av långhusets Ö gavelröste, taklister av trä på långhus, kor och absid, långhusportalen flyttades och vidgades, nya portblad i långhus- och tornportalen, korportalen igensattes, igensättning av äldre och upptagning av nya fönster i koret och långhuset, ändring av tornfönstret, igensättning av absidfönstret, sakristia i absiden, framflyttning av altaret, borttagning av korbänkar, Predikstol ny tillverkad (1842) och flyttad till N sidan av långhuset, uppgång till predikstolen genom triumfbågsmuren, kolonnen i långhuset borttagen och välvningen ersatt med trätunnvalv, ny inredning med borttagning av det mittersta bänkkvarteret och ombyggnad av övriga bänkar, borttagning av träväggen mot ringkammaren samt uppsättning av läktare därstädes, nya trögolv. Byggmästare var Per Gottberg. Utvidgning av samt trädplantering på kyrkogården.	GK SvK
1844	De två fönstren i långhusets N vägg togs upp.	SvK
1848	Tornet spritputsades och övriga kyrkan vitkalkades. Kolonner av oljefärgsmålade ek i ljudgluggarna.	SvK
1869	Trädplantering på kyrkogården.	SvK
1870	Ny vindflöjel.	SvK
1891	Trädplantering på kyrkogården.	SvK
1892	Orgel från Åkerman & Lund i Stockholm. Mittgången i långhuset cementerades.	SvK
1900	Kamin insattes i långhusets SÖ hörn.	SvK
1926	Ny vindflöjel.	SvK
1928	Kyrkogården utvidgades.	SvK
1934	Ny kamin inköptes från Klinte kyrka, skorsten på långhusets Ö gavel.	SvK
1938	Invändig restaurering: Sakristian i absiden revs och ett sakristiskrank av trä sattes upp i koret, ommålning av väggar och valv.	SvK

ÅR	BYGGNADSDEL ETC.:	REF.
1950	Reparation av tornet och tornhuven av Wessman & Olsson, Fidenäs, efter förslag av arkitekt Olle Karth, Visby. Delar av stommen byttes ut, nya solbänkar i ljudgluggarna, upptagning av översta gluggen i det S gavelröstet, lagning av kalkstenslisten, ny vindflöjel. Årtal på tornspiran.	SvK Inskr.
1952	Omläggning av samtliga tegeltak av J. Hansson, Silte.	SvK
1958	Gallring av träden på kyrkogården.	SvK
1965	Restaurering efter förslag av arkitekt Olle Karth, Visby: Brädklädsel av torn- och långhusportarna, nya fönsterbågar med nya antikglas, plåtklädsel (koppar) av kalkstenslisten på tornet, kalkning av väggar och valv invändigt, täckmålning av långhusets trätunnvalv ersatt med vitlasering (sandblästring!), nya kalkstensgolv i hela kyrkan, sänkning av golvnivån i ringkammaren, predikstolen byggdes om och öppningen till densamma murades igen, läktaren revs och orgeln placerades på ringkammarens golv, bänkarna byggdes om, bänkarna i ringkammaren och under predikstolen togs bort, dopfunten flyttades från koret till tornbågen, sakristiskranket i koret togs bort och ersattes med ett d:o skåp bakom altaret. Belysning- och elvärmeinstallation och värmeisolering ovanpå trätunnvalvet, rivning av skorstenen. Byggmästare Karl Öberg, Sanda.	GK
1978	Ansökte församlingen om att få byta takmaterial på sockenmagasinet.	GF
1992	Installation av högtalare samt hörslinga.	GF
1993	Rengjordes en gravhäll som stod lutad mot sockenmagasinets vägg av Eliasson.	GF
1995	Restaurering efter förslag av arkitekt Jan Utas, entreprenör Aribba AB, Visby: Fasadputsen lagades och avfärgades, socklar och hörnkedjor foglagades, minnesstenen ovan S portalen konserverades av J & B Stenkonservering (1996). Kor- och långhusets takstolar reparerades, tornspiran byttes och vattenavrinningen på huven förbättrades. Tillgängligheten på vindarna och i tornhuven förbättrades med landgångar stegar och belysning.	GF
2005	Restaurerades sockenmagasinet enligt antikvarie Jörgen Renström.	GF
2005	Orgeln renoverades av T. Svenske, den rengjordes invändigt från mögel, fasaden sanerades från skadedjur av Anticimex.	GF

Förkortningar:

ATA	Riksantikvarieämbetets arkiv, Stockholm.
GK	Lagerlöf, E., och Svahnström, G., Gotlands kyrkor. En vägledning, 1991.
GKM	Söderberg, B. G., Gotländska kalkmålningar 1200-1400, 1971.
GKR	Rohr, I., Gotlands Kyrkklockor och Ringningsseder, 1985.
GKS	Svahnström, G., och Svahnström, K., Måleri på Gotland 1530-1830, 1989.
ISO	Johansson, T. (red.), Inventarium över svenska orglar 1989: II, Linköping och Visby stift, 1990.
Inskr.	inskrift i kyrkan
kh	kyrkoherde
Muntl.	muntlig uppgift från församlingen.
o.	omkring
s.	sent
SHM	Statens Historiska Museum
Strelow	Strelow H. Nilssøn, Cronica Guthilandorum, 1633.
SvK	Sveriges Kyrkor, Gotland bd VIII:2, 1982.
t.	tidigt

